

Mazowiecki

Urząd Wojewódzki w Warszawie

***Informacja o realizacji w 2012 roku
ustawy o pomocy osobom uprawnionym
do alimentów wynikająca z
prowadzonego przez Wydział Polityki
Społecznej nadzoru i kontroli***

Zatwierdzam:

Dyrektor

Wydziału Polityki Społecznej

Wiesława Kacperk - Biegańska

**Wydział Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego
w Warszawie**

Warszawa, 30 września 2013 r.

Spis treści:

Wprowadzenie	3
1. Ustalenia wynikające z analizy sprawozdań z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012	
1.1. Prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego.....	4
1.1.1.1 Liczba osób uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego.....	4-6
1.1.1.2 Wiek osób uprawnionych.....	6-7
1.1.1.3 Sytuacja dochowa rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	8-9
1.2. Podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych.....	10-12
1.3. Zwrot należności przez dłużników alimentacyjnych z tytułu otrzymywanych przez osoby uprawnione świadczeń z funduszu alimentacyjnego.....	12-13
1.4. Koszty realizacji ustawy.....	13
2. Wyniki przeprowadzonych w 2012 r. kontroli realizacji zadania	14-15
2.1. Organizacja realizacji zadania.....	15-16
2.2. Przyznawanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego.....	16-17
2.3. Podejmowanie działań w sprawie zwrotu należności.....	18
2.4. Podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych.....	18-19
Podsumowanie	19-20

WPROWADZENIE

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2012 r., poz. 1228 z późn zm.) reguluje zasady i tryb postępowania w sprawach przyznawania i wypłacania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, określa działania podejmowane wobec dłużników alimentacyjnych oraz organy właściwe do załatwiania tych spraw. W założeniach ustawowych świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają mieć charakter zwrotny, tj. dłużnik jest zobowiązany do zwrotu do budżetu państwa środków w wysokości wypłacanych osobom uprawnionym świadczeń z funduszu alimentacyjnego wraz z ustawowymi odsetkami. Przyznawanie i wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych jest zadaniem z zakresu administracji rządowej finansowanym w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Zadania gminy w zakresie realizacji ustawy:

1. Przyznawanie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
2. Podejmowanie działań w sprawie zwrotu należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
3. Podejmowanie działań aktywizacyjnych wobec dłużników alimentacyjnych
4. Sporządzanie sprawozdań z realizacji ustawy.

Zadania wojewody w zakresie realizacji ustawy:

1. Przyznawanie gminom dotacji celowej na realizację zadania;
2. Sporządzanie sprawozdań kwartalnych ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego;
3. Nadzór i kontrola.

1. USTALENIA WYNIKAJĄCE Z ANALIZY SPRAWOZDAŃ Z REALIZACJI ZADAŃ PRZEWIDZIANYCH W USTAWIE O POMOCY OSOBOM UPRAWNIONYM DO ALIMENTÓW

1.1.Prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego

Prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego przysługuje osobom uprawnionym do ukończenia 18 roku życia lub jeżeli dziecko uczy się w szkole lub w szkole wyższej – do ukończenia 25 roku życia. W przypadku osób o znacznym stopniu niepełnosprawności prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego przysługuje bezterminowo. Warunkiem koniecznym do uzyskania świadczenia jest bezskuteczność egzekucji prowadzonej przez komornika sądowego względem dłużnika. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują jeżeli dochód na osobę w rodzinie w roku kalendarzowym poprzedzającym okres świadczeniowy nie przekracza kwoty 725 złotych. Świadczenia przysługują w wysokości odpowiadającej ustalonej przez sąd kwocie alimentów, jednak w kwocie nie wyższej niż 500 złotych miesięcznie na osobę. Decyzje w tym zakresie wydaje organ właściwy wierzyciela, którym zgodnie z przepisami ustawy jest wójt/burmistrz/prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby uprawnionej.

1.1.1. Liczba osób uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego

Na podstawie sprawozdania za IV kwartał 2012 r. z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów ustalono, że w 2012 r. wypłacono **437 441** świadczeń z funduszu alimentacyjnego na łączną kwotę **157 602 530** złotych. Przeciętna miesięczna wysokość świadczenia z funduszu alimentacyjnego wyniosła **360,28** złotych.

Z analizy sprawozdania zbiorczego za 2012 r. wynika również, że miesięcznie w województwie mazowieckim uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego było średnio **34 964 osób**.

Największą grupę osób uprawnionych stanowiły te, które otrzymywały świadczenie w wysokości od 400,01 do 500 złotych (29,85 %), następnie otrzymujące wsparcie w wysokości 300,01 – 400 złotych (29,34 %) oraz w wysokości od 200,01 do 300 złotych (28,15%). Najmniejszą

liczbę stanowiły osoby, które otrzymywały świadczenia w wysokości od 100,01 do 200 złotych (11, 64%) oraz w wysokości do 100 złotych (1,02%).

Na terenie województwa mazowieckiego wyróżnia się pięć subregionów, tj. warszawski, siedlecki, płocki, ostrołęcki, radomski i ciechanowski. Subregiony odpowiadają zakresom działania delegatur Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

Tabela nr 1. Liczba wypłaconych świadczeń – z podziałem na delegatury MUW

Teren Delegatur	Liczba wypłaconych świadczeń w 2012 r.	Liczba wypłaconych świadczeń w 2012 r. w skali województwa
Teren Oddziału w Warszawie (107 jednostek)	194 226	44,4 %
Teren Delegatury w Ostrołęce (40 jednostek)	34 712	7,9 %
Teren Delegatury w Ciechanowie (44 jednostki)	42 806	9,8 %
Teren Delegatury w Siedlcach (52 jednostki)	27 406	6,3 %
Teren Delegatury w Płocku (28 jednostek)	60 571	13,8 %
Teren Delegatury w Radomiu (61 jednostek)	77 720	17,8 %
RAZEM	437 441	100 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012 r.

Tabela nr 2. Średnia wysokość świadczenia z funduszu alimentacyjnego – z podziałem na delegatury MUW

Teren Delegatur	Kwota wypłaconych świadczeń w 2012 r.	Liczba wypłaconych świadczeń w 2012 r.	Średnia wysokość świadczenia z funduszu alimentacyjnego
Teren Oddziału w Warszawie (107 jednostek)	75 281 787 zł	194 226	387,60 zł
Teren Delegatury w Ostrołęce (40 jednostek)	12 211 496 zł	34 712	351,79 zł
Teren Delegatury w Ciechanowie (44 jednostki)	15 363 926 zł	42 806	358,92 zł
Teren Delegatury w Siedlcach (52 jednostki)	11 912 314 zł	27 406	434,66 zł

Teren Delegatury w Płocku (28 jednostek)	17 987 391 zł	60 571	296,96 zł
Teren Delegatury w Radomiu (61 jednostek)	24 845 616 zł	77 720	319,68 zł
RAZEM	157 602 530 zł	437 441	360,28 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012 r.

Powyższa analiza ukazuje, że najwyższa średnia wysokość świadczeń z funduszu alimentacyjnego odnotowano w 2012 r. w subregionie siedleckim. Dopiero na drugim miejscu uplasował się subregion warszawski, który ma zarówno największą liczbę gmin, jak również obejmuje m.st. Warszawę. Świadczenia w najniższej średniej wysokości wypłacono na terenie subregionu płockiego.

1. 1. 2. Wiek osób uprawnionych

Największą grupę otrzymującą świadczenia z funduszu alimentacyjnego stanowiły osoby uprawnione w wieku od 0 do 17 lat, tj. 82,08 %. Drugą co do wielkości grupę stanowiły osoby uprawnione w wieku 18-24 lat, tj. 17,79 %. Ostatnią grupę stanowiły osoby w wieku 25 lat i powyżej – 0,13 %.

Tabela nr 3. Wydatki a wiek osób uprawnionych – ogółem województwo mazowieckie

Wypłacone świadczenia z funduszu alimentacyjnego, z tego na osobę uprawnioną w wieku:	14 213 780 zł	Udział wydatków
0 - 17 lat	11 666 725 zł	82,08 %
18 - 24 lat	2 529 390 zł	17,79 %
25 lat i więcej	17 665 zł	0,13 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012 r.

Tabela nr 4. Wydatki a wiek osób uprawnionych – z podziałem na delegatury MUW

Wyplacone świadczenia z funduszu alimentacyjnego, z tego na osobę uprawnioną w wieku:	0 - 17 lat	18 - 24 lat	25 lat i więcej	Łączne wydatki na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego	Wydatki na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego w skali województwa
Teren Oddziału w Warszawie (107 jednostek)	63 941 522 zł	11 229 138 zł	111 127 zł	75 281 787 zł	47,8 %
Teren Delegatury w Ostrołęce (40 jednostek)	9 953 809 zł	2 237 147 zł	20 540 zł	12 211 496 zł	7,7 %
Teren Delegatury w Ciechanowie (44 jednostki)	12 957 072 zł	2 401 874 zł	4 980 zł	15 363 926 zł	9,7 %
Teren Delegatury w Siedlcach (52 jednostki)	9 729 807 zł	2 158 867 zł	23 640 zł	11 912 314 zł	7,6 %
Teren Delegatury w Płocku (28 jednostek)	14 549 807 zł	3 414 444 zł	23 140 zł	17 987 391 zł	11,4 %
Teren Delegatury w Radomiu (61 jednostek)	19 842 939 zł	4 977 717 zł	24 960 zł	24 845 616 zł	15,8 %
RAZEM	130 974 956 zł	26 419 187 zł	208 387 zł	157 602 530 zł	100 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012 r.

Najwyższe wydatki na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego w 2012 r. miały gminy w obrębie subregionu warszawskiego, a następnie gminy z subregionu radomskiego. Wpływ na ten stan ma duża liczba gmin z regionie radomskim oraz wysokie bezrobocie i niskie dochody mieszkańców obszaru Radomskiego

1.1.3. Sytuacja dochodowa rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Ustalono, że w 2012 r. w województwie mazowieckim ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego korzystało przeciętnie miesięcznie 22 848 rodzin. Największą grupę stanowiły rodziny, które nie uzyskiwały żadnego dochodu (21,06%). Na zbliżonym poziomie procentowym były rodziny, które uzyskiwały dochód w wysokości od 0,01 do 100 złotych (18,29 %) oraz w wysokości od 100,01 do 252 złotych (18,79 %). Kolejną grupą były rodziny z uzyskiwanym dochodem na poziomie od 362,51 do 504 złotych (14,10 %) oraz rodziny z dochodem od 252,01 do 362,50 złotych (13,36 %). Najmniejszą grupę stanowiły rodziny uzyskujące dochód w wysokości od 583,01 do 725 złotych (8,38 %) oraz od 504,01 do 583 złotych (6,02 %). Z analizy sprawozdań wynika, że aż 85,6 % rodzin otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzyskiwała dochód poniżej 504 złotych, która to kwota stanowiła do 31 października 2012 r. kryterium dochodowe uprawniające do otrzymania świadczeń rodzinnych.

Tabela nr 5. Dochód w rodzinie – ogółem województwo mazowieckie

Średnia liczba rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę:	22848	100%
- bez dochodu	4811	21,06
- od 0,01 do 100 zł	4179	18,29
- od 100,01 do 252 zł	4293	18,79
- od 252,01 do 362,50 zł	3053	13,36
- od 362,51 do 504 zł	3221	14,10
- od 504,01 do 583 zł	1376	6,02
- od 583,01 do 725 zł	1914	8,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012 r.

Tabela nr 6. Dochód w rodzinie – z podziałem na Delegatury MUW

Średnia miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę:	- bez dochodu	- od 0,01 do 100 zł	- od 100,01 do 252 zł	- od 252,01 do 362,50 zł	- od 362,51 do 504 zł	- od 504,01 do 583 zł	- od 583,01 do 725 zł	RAZEM
Teren Oddziału w Warszawie (107 jednostek)	2 269	1523	1977	1421	1521	675	1003	10 389
Teren Delegatury w Ostrołęce (40 jednostek)	403	328	321	218	214	98	110	1 692
Teren Delegatury w Ciechanowie (44 jednostki)	414	399	429	303	337	142	200	2 224
Teren Delegatury w Siedlcach (52 jednostki)	334	331	355	274	276	109	161	1 840
Teren Delegatury w Płocku (28 jednostek)	690	469	461	306	308	148	181	2 563
Teren Delegatury w Radomiu (61 jednostek)	552	1 004	752	532	568	207	268	3 883
Razem – woj.	4 662	4 054	4 295	3 054	3 224	1 379	1 923	22 591

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012 r.

Powyższe dane wskazują, że najwięcej rodzin nie posiadających żadnego dochodu zamieszkuje na terenie subregionu warszawskiego, następnie na terenie subregionu płockiego, radomskiego, ciechanowskiego ostrołęckiego oraz siedleckiego. Subregion płocki obejmuje najmniejszą liczbę gmin, jednak rodzin nie mających żadnego źródła utrzymania jest, po subregionie warszawskim, najwięcej. Równie dużo jest takich rodzin w subregionie radomskim. Ma na to wpływ wspomniany wysoki wskaźnik bezrobocia w regionie radomskim. W pozostałych subregionach liczba rodzin nie posiadających żadnych źródeł utrzymania jest na zbliżonym poziomie.

1.2. Podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych

Organem właściwym do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych jest organ właściwy dłużnika, którym według ustawy jest odpowiednio wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika alimentacyjnego. Podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego następuje:

- po przyznaniu prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej (w przypadku, gdy organ właściwy dłużnika jest jednocześnie organem właściwym wierzyciela),
- na wniosek organu właściwego wierzyciela bądź,
- na wniosek osoby uprawnionej w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów.

Narzędzia, które mają podnosić skuteczność ściągania należności od dłużników:

- a) Współpraca organu właściwego wierzyciela i organu właściwego dłużnika poprzez wzajemne informowanie się o podejmowanych działaniach,
- b) Ustalanie sytuacji dochodowej, majątkowej, zawodowej i zdrowotnej dłużnika oraz przyczyn niewywiązywania się z obowiązku alimentacji poprzez przeprowadzanie wywiadów alimentacyjnych oraz odbieranie oświadczeń majątkowych od dłużników,
- c) W przewidzianych ustawą przypadkach wszczynanie i przeprowadzanie postępowania w celu uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych,
- d) Kierowanie wniosków do powiatowych urzędów pracy o aktywizację zawodową dłużników,
- e) Kierowanie wniosków o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 kodeksu karnego,
- f) Kierowanie wniosków do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu,
- g) Zgłaszanie dłużników do Krajowego Rejestru Dłużników.

Na podstawie sprawozdania za IV kwartał 2012 r. z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów ustalono, że w województwie mazowieckim było przeciętnie 28 549 dłużników w stosunku do których podjęto 54 952 różne działania. Po przeprowadzeniu wywiadu alimentacyjnego przekazano komornikom łącznie 10 219 informacji (18,6%) mających wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, pochodzących zarówno z wywiadu alimentacyjnego jak i oświadczenia majątkowego. Ponadto, przekazano komornikom sądowym 722 informacje (1,31%) mające wpływ na egzekucję, a pochodzące z rodzinnego wywiadu środowiskowego. W 2 916 przypadkach (5,31%) zobowiązano dłużników do zarejestrowania się w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna lub poszukująca pracy, natomiast w 6 131 przypadkach (11,16%) poinformowano urząd pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużników.

Starostowie przekazali 361 informacji (0,66%) w przedmiocie odmowy przez dłużników zarejestrowania się jako bezrobotny lub poszukujący pracy bądź odmowie bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, wykonywania prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych, robót publicznych, prac na zasadach robót publicznych albo udziału w szkoleniu, stażu lub przygotowaniu zawodowym dorosłych. W stosunku do największej liczby dłużników (10 735 dłużników) podjęto działanie polegające na wszczęciu postępowania w przedmiocie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych (19,54 %). W sprawach tych wydano 6 903 decyzje o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych (12,56 %), natomiast w 867 sprawach (1,58%) umorzono wszczęte w tym przedmiocie postępowanie administracyjne. Po wydaniu decyzji o uznaniu dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych skierowano 5 080 wniosków (9,24 %) o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 kodeksu karnego oraz 3 576 wniosków (6,51 %) o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika. Jedynie w 113 przypadkach wystąpiono do starosty z wnioskiem o zwrot zatrzymanego prawa jazdy (0,21 %). Żadna z jednostek realizujących na terenie województwa mazowieckiego zadania z zakresu ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nie wystąpiła do sądu z pozwem o zasądzenie alimentów od osób zobowiązanych do alimentacji w dalszej kolejności, natomiast w 55 przypadkach (0,1%) wystąpiono do sądu z informacją o bezczynności lub opieszałości komornika sądowego.

Ponadto organy właściwe wierzyciela z terenu województwa mazowieckiego przekazały w 2012 r. łącznie 6 975 informacji gospodarczych (12,69%) do biura informacji gospodarczej o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy w przypadku powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy.

Tabela nr 7 Liczba podjętych działań wobec dłużników alimentacyjnych

Działanie:	Liczba działań	
	Suma - 54 952	100%
Przekazanie komornikowi sądowemu informacji mających wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, pochodzących z wywiadu alimentacyjnego oraz oświadczenia majątkowego	10219	18,60 %
Przekazanie komornikowi sądowemu informacji mających wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych pochodzących z rodzinnego wywiadu środowiskowego	722	1,31 %
Zobowiązanie dłużnika alimentacyjnego do zarejestrowania się w urzędzie pracy jako bezrobotny albo poszukujący pracy	2916	5,31 %
Poinformowanie powiatowego urzędu pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika alimentacyjnego	6131	11,16 %

Informacje od starosty o odmowie dokonania przez dłużnika alimentacyjnego czynności, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2 i 3 ustawy	361	0,66 %
Wszczęcie postępowania dotyczącego uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych	10735	19,54 %
Wydanie decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych	6903	12,56 %
Wydanie decyzji o umorzeniu postępowania dotyczącego uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, w tym:	867	1,58 %
- na podstawie art. 5 ust. 3a ustawy	299	0,54 %
Złożenie wniosku o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 § 1 Kodeksu karnego	5080	9,24 %
Skierowanie wniosku o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego	3576	6,51 %
Skierowanie wniosku o zwrot zatrzymanego prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego	113	0,21 %
Wystąpienie z powództwem o ustalenie alimentów od innych osób	0	0,00 %
Informacje przekazywane do sądu o bezczynności lub opieszałości komornika sądowego (art. 3 ust. 8 ustawy)	55	0,10 %
Przekazanie informacji gospodarczej do biura informacji gospodarczej o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy w przypadku powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy	6975	12,69 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za 2012 r.

1.3. Zwrot należności przez dłużników alimentacyjnych z tytułu otrzymywanych przez osoby uprawnione świadczeń z funduszu alimentacyjnego

W 2012 r. dłużnicy alimentacyjni dokonali zwrotu należności na łączną kwotę **19 796 197,62** złotych, z czego kwota **12 055 052,50** złotych stanowiła dochód budżetu państwa, kwota **3 958 931,71** złotych stanowiła dochód własny gminy wierzyciela, natomiast kwota 3 782 213,41 złotych stanowiła dochód własny gminy dłużnika.

Na podstawie sprawozdania ustalono, że dochody własne gmin z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego zwróconych przez dłużników alimentacyjnych wyniosły **7 543 210** złotych. W gminach województwa mazowieckiego jedynie 15 % tej kwoty, tj. 1 182 003 złotych zostało wykorzystane, zgodnie z art. 27 ust. 6 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, na podejmowane działania wobec dłużników oraz obsługę wypłat świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

W roku 2012 r. dokonano umorzeń należności dłużników alimentacyjnych na kwotę **470 184** złotych, z czego należność **363 851** złotych stanowiła kwotę wypłaconą na podstawie obecnie obowiązującej ustawy, należność **54 926** złotych stanowiła kwotę wypłaconych świadczeń na podstawie ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych i zaliczce alimentacyjnej, natomiast należność **51 407** złotych stanowiła kwotę wypłaconą na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 1974 roku o funduszu alimentacyjnym.

Z uwagi na śmierć dłużników alimentacyjnych w 2012 r. dokonano wygaszenia należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, zaliczki alimentacyjnej oraz należności likwidatora funduszu alimentacyjnego wypłacanego na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 1974 roku na łączną kwotę **12 748 279** złotych.

Gminy województwa mazowieckiego wykazały, że na dzień 31.12.2012 r. zadłużenie z tytułu wypłacanych od 1.10.2008 r. świadczeń z funduszu alimentacyjnego **wyniosło 513 911 343 złotych.**

1. 4. Koszty realizacji ustawy

Koszty realizacji zadań z zakresu ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, tj. koszty obsługi świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz koszty podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych finansowane są z budżetu państwa i zgodnie z art. 31 ust. 3 ustawy wynoszą 3% otrzymanej dotacji na świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Ponadto 20 % należności ściąganych od dłużnika stanowi dochód własny gminy wierzyciela, 20% dochód gminy dłużnika, a 60% tej kwoty oraz odsetki stanowią dochód budżetu państwa. Zgodnie z zapisami art. 27 ust. 6 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, uzyskane przez organ właściwy wierzyciela oraz organ właściwy dłużnika dochody pochodzące ze zwrotów od dłużników alimentacyjnych, przeznacza się w szczególności na pokrycie kosztów podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych.

W 2012 r. w województwie mazowieckim wypłacono świadczenia z funduszu alimentacyjnego na łączną kwotę **157 602 530** złotych. Ponadto, wydatki na obsługę wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz wydatki na podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych wyniosły **10 889 988** złotych, z czego kwota **5 522 321** złotych została pokryta z dotacji budżetu państwa w rozdziale 85 212.

2. WYNIKI PRZEPROWADZONYCH W 2012 ROKU KONTROLI REALIZACJI ZADANIA

Zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 roku o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, wojewoda kontroluje wykonywanie przez organy samorządu terytorialnego i inne podmioty zadań z zakresu administracji rządowej, realizowanych przez nie na podstawie ustawy lub porozumienia z organami administracji rządowej.

W 2009 roku Wydział Polityki Społecznej przeprowadził 4 kontrole z zakresu realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. W 2010 roku, po analizie sprawozdań oraz zważając na fakt niskiej „ściągalności” należności dłużników alimentacyjnych przez gminy, Wydział Polityki Społecznej jako priorytet przyjął przeprowadzanie kontroli w zakresie sprawdzenia sposobu organizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz sprawdzenia prawidłowości ustalania uprawnień do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, zwrotu należności wynikających z wypłaconych świadczeń osobom uprawnionym do alimentów oraz jakości działań aktywizujących wobec dłużników alimentacyjnych, które mają doprowadzić do wzrostu ściągalności należności wymienionych w art. 28 ust.1 pkt.1-4 w/w ustawy. W związku z powyższym w 2010 roku przeprowadzono 49 kontroli, a w 2011 r. przeprowadzono 28 kontroli. z w/w zakresu.

W 2012 r. kontrole z tego zakresu ponownie były zadaniem priorytetowym Wojewody Mazowieckiego i w związku z tym kontroli poddano 57 jednostek z terenu województwa mazowieckiego.

Inspektorzy Wydziału Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego przeprowadzili w latach 2009-2012 przeprowadzili łącznie **138 kontroli** w zakresie realizacji ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, co spowodowało, że we wskazanym okresie kontroli poddano **42 %** jednostek z terenu województwa mazowieckiego, które realizują zadania z zakresu przedmiotowej ustawy. Podstawowym celem kontroli była ocena realizacji ustawy w zakresie:

- Organizacji realizacji zadania,
- Prawidłowości przyznawania prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- Prawidłowości podejmowania działań w sprawie zwrotu należności,
- Prawidłowości podejmowania działań aktywizacyjnych wobec dłużników alimentacyjnych.

Podczas przeprowadzanych w 2012 r. kontroli po raz kolejny szczególną uwagę zwracano przede wszystkim na działania podejmowane wobec dłużników alimentacyjnych, które mają doprowadzić do wzrostu ściągальności należności wynikających wymienionych w art. 28 ustawy.

Na 57 skontrolowanych gmin 53 z nich wydano łącznie 338 zaleceń pokontrolnych. W 3 jednostkach nie stwierdzono uchybień oraz nieprawidłowości, w związku z czym odstąpiono od wydania zaleceń pokontrolnych.

Tabela nr 8. Liczba przeprowadzonych kontroli w 2012 r. - z podziałem na Delegatury MUW

Jednostka	Liczba przeprowadzonych kontroli	Liczba jednostek którym wydano zalecenia pokontrolne	Liczba wydanych zaleceń pokontrolnych	% wykonanych kontroli
Teren Oddziału w Warszawie (107 jednostek)	16	15	118	28,1 %
Teren Delegatury w Ostrołęce (40 jednostek)	2	2	9	3,5 %
Teren Delegatury w Ciechanowie (44 jednostki)	11	9	64	19,3 %
Teren Delegatury w Siedlcach (52 jednostki)	15	15	93	26,3 %
Teren Delegatury w Płocku (28 jednostek)	6	5	19	10,5 %
Teren Delegatury w Radomiu (61 jednostek)	7	6	35	12,3 %
Razem	57	52	338	100%

2.1. Organizacja realizacji zadania

Spśród 57 skontrolowanych jednostek 22 z nich zostały ocenione przez Wojewodę Mazowieckiego pozytywnie, co oznacza że w toku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości ani uchybień. 10 skontrolowanych jednostek w tym zakresie oceniono pozytywnie z uchybieniami,

9 jednostek oceniono pozytywnie z nieprawidłowościami, natomiast 7 jednostek zostało ocenionych negatywnie.

Na sformułowanie powyższych ocen najczęściej wpływ miały następujące uchybienia i nieprawidłowości:

- brak stosownych zapisów w statucie oraz regulaminie organizacyjnym jednostki,
- nie utworzenie komórki organizacyjnej albo samodzielnego stanowiska do realizacji zadań z zakresu ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- brak stosownych upoważnień do prowadzenia postępowania w sprawach funduszu alimentacyjnego,
- brak stosownych upoważnień do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych,
- brak stosownych upoważnień do przekazywania do biura informacji gospodarczej informacji o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 w razie powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy,
- niewłaściwa podstawa prawna upoważnienia do podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych (brak odniesienia do art. 8b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów),
- brak zastosowania z art. 53 ust. 2 w związku z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz zapisami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (obsługa finansowo – księgową Ośrodka prowadzona przez urząd gminy),
- nieuwzględnienie w zakresie czynności pracowników realizacji zadań wynikających z przedmiotowej ustawy,
- brak instrukcji kancelaryjnej właściwej dla kontrolowanej jednostki.

2.2. Przyznawanie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz wypłata

Na podstawie wyników kontroli stwierdzono, że w zakresie przyznawania prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego 17 skontrolowanych jednostek oceniono pozytywnie, 6 jednostek oceniono pozytywnie z uchybieniami, 21 jednostek oceniono pozytywnie z nieprawidłowościami, natomiast 3 jednostki zostały ocenione negatywnie.

Na sformułowanie powyższych ocen najczęściej wpływ miały następujące uchybienia i nieprawidłowości:

- niekompletność wniosków o przyznanie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego (brak wymaganych dat i podpisów na wniosku, brak niezbędnych oświadczeń i zaświadczeń w celu ustalenia sytuacji dochodowej i rodzinnej),
- nieprawidłowe zaświadczenie o bezskuteczności egzekucji,
- nieprawidłowe obliczenie dochodu rodziny,
- niewłaściwie przyznane świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- niekompletność składników decyzji zgodnie z art. 107 Kpa (najczęściej- brak uzasadnienia prawnego lub/i faktycznego),
- niejasne rozstrzygnięcie decyzji zmieniającej wysokość świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- nieterminowość wydanych decyzji administracyjnych,
- niewłaściwie określony organ wydający decyzje administracyjne,
- brak potwierdzenia odbioru decyzji przez stronę lub daty jej odbioru,
- nieokreślona w decyzji forma wypłaty świadczenia.

2.3. Podejmowanie działań w sprawie zwrotu należności

Na podstawie wyników kontroli stwierdzono, że w zakresie przyznawania prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego 6 skontrolowanych jednostek oceniono pozytywnie, 12 jednostek oceniono pozytywnie z uchybieniami, 11 jednostek oceniono pozytywnie z nieprawidłowościami, natomiast 16 jednostek zostało ocenionych negatywnie.

Na sformułowanie powyższych ocen najczęściej wpływ miały następujące uchybienia i nieprawidłowości:

- niekompletność składników decyzji zgodnie z art. 107 Kpa (najczęściej- brak uzasadnienia prawnego lub/i faktycznego),
- nieterminowość wydanych decyzji administracyjnych,
- nieprawidłowo podejmowane działania po wydaniu decyzji o zwrocie należności (brak upomnienia, brak tytułu wykonawczego),

- nieterminowe podejmowanie działań po wydaniu decyzji o zwrocie (nieterminowe wystawienie upomnienia oraz tytułu wykonawczego),
- nie wydanie decyzji o zwrocie należności,
- nie wszczynanie przed wydaniem decyzji o zwrocie postępowania administracyjnego na podstawie art. 61 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 267),

2.4. Podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych

Na podstawie wyników kontroli stwierdzono, że w zakresie przyznawania prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego 6 skontrolowanych jednostek oceniono pozytywnie, 11 jednostek oceniono pozytywnie z uchybieniami, 15 jednostek oceniono pozytywnie z nieprawidłowościami, natomiast 16 jednostek zostało ocenionych negatywnie.

Na sformułowanie powyższych ocen najczęściej wpływ miały następujące uchybienia i nieprawidłowości:

- niekompletność składników decyzji w przedmiocie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych (najczęściej- brak uzasadnienia prawnego lub/i faktycznego),
- nieterminowość wydanych decyzji w przedmiocie uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych,
- nieprawidłowo podejmowane działania wobec dłużników alimentacyjnych,
- bezczynność organów w zakresie podejmowania działań wobec dłużników alimentacyjnych,
- opieszałość w podejmowaniu działań wobec dłużników alimentacyjnych,
- niestosowanie przez organy właściwe wierzyciela obowiązku określonego w art. 8a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

W trakcie przeprowadzania kontroli ustalono, że kontrolowane jednostki nie korzystały z uprawnień zawartych w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, tj. nie wytaczały powództwa wobec osób zobowiązanych do alimentacji w dalszej kolejności na podstawie art. 132 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Przyczyny nierzetelnej i opieszalej realizacji zadań kontrolowane jednostki tłumaczono na ogół nałożeniem się okresów zasiłkowego w świadczeniach rodzinnych i świadczeniowego w funduszu

alimentacyjnym i skumulowaniem w jednym czasie tych zadań, brakami kadrowymi oraz niewłaściwą interpretacją ustawy.

Podsumowanie

Analizując sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w przedmiotowej ustawie za lata 2009 – 2012 ustalono, że w 2011 r. nastąpił spadek wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w stosunku do 2009 r. i 2010 r., jednak w 2012 r. nastąpił znaczny wzrost liczby wypłaconych świadczeń, co przełożyło się również na wysokość wydatków na to zadanie.

W 2009 r. wypłacono 404 891 świadczeń na łączną kwotę 122 896 802 złotych, w 2010 r. 416 042 świadczenia na łączną kwotę 135 479 422 złotych, w 2011 r. 324 358 świadczeń na łączną kwotę 111 071 201 złotych, natomiast w 2012 r. wypłacono 437 441 świadczeń na kwotę 157 602 530 złotych. W 2012 r. nastąpił wzrost wydatków na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego w stosunku do roku 2009 o 22 %, w 2010 o 14 % w stosunku do roku poprzedniego, a w porównaniu do 2011 r. o blisko 30 %.

Na podstawie wyników kontroli przeprowadzonych w 2012 r. oraz na podstawie sprawozdań kwartalnych ustalono, że zwrócone przez dłużników, głównie za pośrednictwem komorników sądowych, należności z tytułu otrzymywanych przez osoby uprawnione świadczeń z funduszu alimentacyjnego stanowiły niski procent w stosunku do wypłaconych świadczeń.

Głównym problemem w realizacji zadań wynikających z przedmiotowej ustawy jest niska „ściągalność” - zwrot od dłużników należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Zdaniem kontrolujących niski poziom odzyskiwanych środków od dłużników alimentacyjnych jest związany przede wszystkim z sytuacją zdrowotną, rodzinną i dochodową dłużników alimentacyjnych, a w niskim stopniu zależy od działalności samego organu. Kontrolujący zwrócili uwagę, że pomimo wykorzystywania przez jednostki wszystkich instrumentów aktywizujących, nie następuje wzrost odzyskiwanych środków. W latach 2009-2011 wskaźnik kwot odzyskanych od dłużników systematycznie wzrastał, natomiast w 2012 r. wskaźnik uległ spadkowi aż o 1 punkt procentowy w stosunku do roku 2011 r. (2011 r. – 13,6 % kwot odzyskanych od dłużników w stosunku do kwot wypłaconych, w 2012 r. – 12,6 %). Wpływ na ten stan, w ocenie kontrolujących może mieć także rosnące bezrobocie. Nie mniej jednak zaznaczyć należy, że liczną grupę stanowią dłużnicy ukrywający swoje dochody wobec których nie ma możliwości prowadzenia egzekucji, a także dłużnicy niezaradni życiowo.

Ponadto, inspektorzy zwrócili również uwagę na problem egzekwowania należności przez komorników skarbowych. Przeprowadzone kontrole z realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy osobom uprawnionym wykazały, że komornicy skarbowi są nieskuteczni w swoich działaniach, a koszty podejmowania działań na podstawie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji znacznie przewyższają kwoty odzyskane przez urzędy skarbowe. Również obowiązujące ustawodawstwo w kwestii składania wniosków o ściganie za przestępstwo, określone w art. 209 § 1 nie stanowi żadnej sankcji dla dłużników, gdyż prokuratury w większości przypadków nie wszczynają w ogóle postępowań. Częstym zjawiskiem jest także umarzanie przez sądy postępowań karnych, gdyż w opinii sądów poszczególne przypadki uchylania się dłużników od alimentów nie stanowią znamion czynu zabronionego albo są niskiej szkodliwości czynu.

Wydział Polityki Społecznej systematycznie podejmuje działania nadzorcze w celu usprawnienia realizacji zadania. Po każdym okresie sprawozdawczym dokonywana jest analiza dotycząca ściągalności należności, która pozwala na stałą kontrolę poziomu odzyskiwanych środków pochodzących z budżetu państwa. Ponadto, w 2012 r. zorganizowano konferencję dotyczącą poprawy jakości i skuteczności postępowań w sprawie zwrotu należności wynikających z wypłaconych świadczeń osobom uprawnionym oraz działań aktywizujących wobec dłużników alimentacyjnych. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Rady Izby Komorniczej w Warszawie oraz przedstawiciele gmin z terenu województwa mazowieckiego. Sformułowane podczas konferencji wnioski przekazano do Departamentu Polityki Rodzinnej MPiPS.

Również w 2012 r. przeprowadzono wśród realizatorów zadania ankietę dotyczącą dłużników alimentacyjnych. Wnioski z ankiety były jednoznaczne. Dłużnicy przede wszystkim osoby nie posiadające stałego źródła utrzymania, osoby niepełnosprawne i korzystający ze wsparcia pomocy społecznej. Ponadto ustalono, że blisko połowa dłużników alimentacyjnych nie reaguje na wezwania realizatorów celem przeprowadzenia wywiadów alimentacyjnych oraz odebrania oświadczeń majątkowych, co uniemożliwia prowadzenie działań aktywizacyjnych z dłużnikami alimentacyjnymi.

Biorąc pod uwagę zasadę pomocniczości, pomoc państwa na rzecz dzieci pozbawionych alimentów jest niezbędna i zabezpiecza ich elementarne potrzeby. Nie mniej jednak nie zwalnia to dłużników z obowiązku zwrotu kwot wypłaconych w zastępstwie alimentów, a organów od aktywizacji dłużników i dochodzenia zwrotu ww. należności.

Opracowała:
Patrycja Kolečka
Starszy inspektor wojewódzki
Zweryfikowała:
Wiesława Puciłowska